

L'Institut d'Estudis Catalans*

Discurs llegit el 28 de maig de 1914
en la I Festa Anual de l'Institut

ANTONI RUBIÓ I LLUCH

President de la Secció Històrico-Arqueològica

Ha estat un acte d'exquisida delicadesa per part del president general de torn de l'Institut, el senyor Miquel A. Fargas, el d'invitar-me a què jo porti la seva honrosa representació i alci ma modesta veu en aquest acte solem-nial. Han recordat, ell i els altres distingits companys nostres, que la Secció Històrico-Arqueològica que tinc l'honor de presidir va ésser el primer nucli d'aquesta Institució de cultura, avui en plena normalitat orgànica del seu funcionament. Han recordat que fórem nosaltres els qui primers ens instal·làrem ací, entre les runes del departament de la Fiscalia de l'antiga Audiència i la pols que alçaven les noves construccions del restaurat Palau de la Generalitat, que amb ses columnes de pòrfir sicilià, recorda els sump-tuosos palaus de les repúbliques italianes. Jo us remercio, honorable senyor President, la suprema distinció que m'haveu concedida, i sols em condolc vivament que en aquesta noble festa de l'esperit, en què ens trobem per fortuna reunits tots els fundadors de l'Institut, hi falti avui un amic i con-soci estimat que va dur en aquesta obra la forta activitat de la seva ànima vibrant i ardida, alhora tota senzillesa, tota austeritat i abnegació. No he de

* Text publicat a *La Veu de Catalunya* del 29 de maig de 1914.

dir-vos que em referesc a en Josep Pijoan, que va posar al nostre servei les seves lluminoses intuïcions i aquella frenètica i fecunda activitat seva que vencia tots els obstacles i en tot posava el foc de l'ideal.

Un altre absent també enyorem avui, mes, per desgràcia, sense l'esperança de reveure'l en aquest món! El gloriós Maragall, tan sols amb sa presència hauria donat apoteòsicament a la festa que ara celebrem tota sa forta significació espiritual, perquè ell era el verb nacional, la paraula flamejant de Catalunya. Tard el vaig conèixer, i no obstant se'm va ficar més endins del cor que altres dolços i estrets lligams de l'afecte i de la sang. El dia que em vaig poder anomenar amic seu es va omplir un gran buit de la meua ànima, i em va semblar que jo valia més que abans. Déu l'ha cridat, com ja pressentia en son inspirat *Cant espiritual*, per a contemplar amb ulls més grans la seva faç immensa, i la seva mort ha estat també per a ell ací en la terra l'hora de la naixença a la gloriosa immortalitat!

És una honra assenyalada per a aquest Institut d'Estudis Catalans, i una fortuna providencial, que son primer acte de vida pública es realitzi davant de la representació unitària de Catalunya que porta en el seu esperit la recentment nada Mancomunitat Catalana.

Té quelcom de solemnia i d'entendridor a la vegada l'aparició viva en aquest moment, davant de nosaltres, d'aquella Catalunya gloriosa del passat —que veieren esquarterar en el segle anterior els nostres avis amb dolorosa inconsciència—, per a saludar en els temps presents el major esforç de la ciència alimentada i vigoritzada per un esperit netament català.

I serà per a mi, en particular, un dels records més assenyalats de ma obscura existència intel·lectual haver aixecat ma veu, per benvolença vostra immerescuda, portant la representació entera de l'Institut, davant, no sols dels successors del Consell de Cent i dels individus que constitueixen l'actual Diputació Provincial barcelonina —que ens ha hostatjat muníficament en aquest Palau, ple d'històriques grandeses—, sinó d'aquesta nova Institució nacional que, com ha dit el seu primer president, representa Catalunya sencera donant forma corporal a la seva unitat espiritual i organisme jurídic a la seva marcada personalitat.

No neix avui, senyors, a Barcelona una nova institució de cultura; el que avui neix en ella, realment, a la vida pública, és una nova llar per a la ciència.

Del que ha estat fins ara l'Institut no us haig de parlar, ni em cal tampoc explicar-vos de quina manera s'ha format i què és el que representa la nova Biblioteca Nacional de Catalunya. D'aquestes i d'altres coses us assabentaran, amb més eloqüència i fortuna que jo, els meus digníssims companys Jaume Massó i Torrents¹ i Eugeni d'Ors, inspector de la Biblioteca i secretari general, respectivament, d'aquest Institut. Jo sols us diré que tan sentida era la necessitat de la nova Biblioteca i tal ha estat la predilecció envers ella de l'Institut que l'ha creada; tan transcendental hem considerat sempre sa constitució per a la futura vida

1. Vegeu «Lectura feta en la sessió inaugural de la Biblioteca de Catalunya», *Butlletí de la Biblioteca de Catalunya*, 1 (1914), 41-48.

de l'esperit de la terra catalana, que hem tingut un orgull especial en què el primer acte de presentació de l'Institut davant de Barcelona i de les Corporacions populars que tant s'han interessat per la seva existència i tan generosament l'han protegida, hagi estat acompanyat de l'obertura pública oficial d'aquesta arplega de tresors de la ciència.

Aquí la teniu, nascuda com per miracle, com la Minerva del front del Jovis omnipotent, la futura Biblioteca Nacional de les terres catalanes, que ha d'ésser com un museu de tota la nostra cultura històrica i actual, i un temple d'amples finestrals que rebí tota la claror del pensament dels pobles moderns.

A ella podríem aplicar la sentència recordada pel rei Martí en un document memorable: «Sola scientia dicitur summa nobilitas in hac vita.» Ella és, en efecte, el nostre orgull i la nostra noblesa. Ella és la corona més brillant dels nostres esforços, i ella esperem que ha d'ésser en l'avenir el recer espiritual més ric i poderós de la gent catalana.

L'amor d'aquesta gent nostra i el seu entusiasme, palesats amb principescs donatius particulars, i la protecció de les corporacions populars i científiques l'aniran enriquint, com ho han fet fins avui, dia per dia; de la mateixa manera que, dia per dia també, vénen a omplir els seus prestatges publicacions i revistes de tota mena, com a respectuosos tribut d'afecte i companyonia, vinguts de les més famoses societats sàvies nacionals i estrangeres.

A ella cridem tots els estudiosos de dintre i de fora de la nostra terra, i molt particularment el selecte esbart juvenívol que ha compartit de prop o de lluny les nostres tasques, i que amb els savis estrangers que l'han honrada més d'una volta han estat els primers, abans que ningú, a consagrar-la, amb llur amor, com a llur mare espiritual.

Les brillants tradicions culturals de Catalunya, en un temps en què era mestressa de si mateixa i en què podia donar a la seva vida espiritual una amplitud que avui ens meravella, ens obligaven a tornar a reprendre de bell nou aquell gloriós camí en tenir altre cop plena consciència de la nostra personalitat, i en sentir bategar en el cor les aspiracions més elevades.

El que ara fem i volem fer, no és cosa nova; és fill d'un impuls atàvic honrosíssim que venturosament ens hi ha portat. Volem viure a la moderna, en el sentit més bell d'aquesta paraula, perquè fórem un dels primers països del món que vàrem condicionar la nostra existència política i social en el més ample criteri del progrés humanal.

Sentírem abans que cap altre poble la vida municipal, que tingué la seva primera florida en aquesta Barcelona; donàrem al mar les primeres lleis; establírem el primer assaig de monarquia federativa que ha conegut Europa; tinguérem dominis fora de la nostra terra; exercírem protectorats polítics, i implantàrem en la nostra existència nacional el règim parlamentari de les més lliures democràcies, i portàrem, per últim, a la vida colonial, en les illes italianes o en les terres gregues, el *self government* tal com avui es practica en els territoris del més gran imperi colonial modern. I aquests mateixos antecedents troba la vida espiritual catalana quan es tracta d'aquesta bella flor de la humanal civilització que anomenem la cultura dels pobles.

Un temps hi hagué gloriós en la història d'aquesta cultura, en aquell període que jo he batejat fa alguns anys amb el dictat de *nacional*, en què gran part de l'espiritualitat antiga i moderna del món s'incorporava a la nostra llengua. Poble, el nostre, profundament equilibrat, es distingí aleshores, sobretot en el segle XIV, més que per una gran potència d'originalitat creadora, per una assimilació activa de tot quant de gran, de bell o d'útil es produïa més enllà de les fronteres de la monarquia catalana.

És sorprenent la riquesa d'aquesta incorporació dels tresors espirituals de la humanitat realitzada pels nostres reis i els nostres escriptors. Tal vegada fou la llengua catalana, després de la francesa, una de les que més activitat mostrà a fer-se seva la ciència europea. Obres escrites feia poc a França, a Itàlia i a altres nacions, eren al moment traduïdes al català. De l'àrab i de l'hebreu, del llatí, del francès, de l'italià, del castellà, són innumbrables les obres pels nostres escriptors aleshores arromançades. El nostre esperit nacional es posà tot d'una en contacte amb els primers esforços del Renaixement italià. A Nàpols i a Verona, tal volta són primers focus, cercaren amb daler els nostres reis els textos dels escriptors clàssics.

I per a major glòria nostra, cap civilització medieval no pot ésser tan històricament coneguda com la catalana. Ha dit molt recentment el savi historiador alemany Heinrich Finke, que cap altre poble del món no podria presentar una col·lecció històrica de documents culturals medievals semblant a la publicada per aquest Institut. Un altre historiador estranger, l'anglès William Miller, deia en certa ocasió en una conferència pública a Roma —i ho va consignar després en una obra de gran vàlua— que els estudiants de dret del seu país tindrien molt a aprendre de l'organització política autonòmica de l'estat català fundat a començaments de la catorzena centúria al bell cor de la Grècia clàssica.

Als nostres reis no se'ls escapà cap vibració mental, artística, científica o literària de llur època. Llur volada d'àguila planava per tots els horitzons del món civilitzat, per a recollir tota alenada de vida o d'elevació espiritual. El camp de llur activitat prenia una enorme extensió geogràfica: des de l'Orient fins al més reculat extrem aleshores conegut de l'Occident tenebrós. Dedicaven al Partenon paraules apoteòsiques immortals, i es preocupaven per la conquesta i evangelització de les illes Canàries.

Tant de bo ens fos ara concedit d'atènyer un ideal tan imperialista de grandesa! Els catalans moderns, però, volem relligar les anelles, trencades per tres segles de decadència i d'oblit, de la història esplendorosa de la nostra civilització.

La constitució de la Mancomunitat de Catalunya contribuirà a realitzar aquest somni d'elevació espiritual del nostre poble, al qual durant tan de temps ha estat negada la més petita iniciativa fins en allò que més lliure i respectat sembla que hauria d'ésser: la vida de l'ànima.

Aquest ideal el sintetitzava l'actual president de la nostra Mancomunitat en un notable parlament, amb aquella precisió que sols ateny l'estil quan és la reverberació clara i neta d'allò que és real en un esperit serè i equilibrat. «Volem», deia, «que el nostre pensament no sigui

exclòs, com ho ha estat fins ara el de totes les regions ibèriques, de la col·laboració universal; que la investigació científica nostra s'avesi a treballar on es lliuren les batalles de la ciència, com treballen els homes que inventen, els que enriqueixen amb noves adquisicions el patrimoni intel·lectual, moral i artístic de la terra».

Veus ací, traçat a grans trets per son fundador, l'ideal del nostre Institut, on tots els batecs de l'opinió científica tenen llur representació, on ens reunim homes procedents de tots els camps del pensament, portats sols de l'amor a la cultura i per ella estretament lligats. Tots covem el desig de posar-nos en contacte freqüent, intens, amb quantes veus impacients i generoses s'alcin en aquesta terra i àdhuc fora d'ella; tots ambicionem realitzar un programa de cultura, que tant de bo els nostres mitjans ens permetessin dur a son grau màxim; tots cerquem orientacions segures vers l'ideal, que com diu José Enrique Rodó, no manquen mai a les agrupacions i als pobles que volen ésser alguna cosa més que multituds, i que són la florida suprema d'aquelles ciutats que han aconseguit cert grau de benestar material, sense el qual és impossible el regne de l'esperit en les societats modernes. Aconseguida la glorificació de l'ànima catalana en tantes manifestacions, en els dominis de la indústria, del comerç, de l'art, de les lletres, de la llengua, sols li mancava la conquesta de la ciència sentida, viscuda i vestida a la catalana.

Tenim una gloriosa tradició des que el desvetllament del Romanticisme retornà l'ús de la llengua a la consciència de la nostra personalitat mai perduda, però que l'escola dels historiadors catalans del segle XVIII ensenyà a estudiar amb severitat crítica i base documental.

I, en aquesta ocasió, bones són de recordar les institucions que ens han precedit en el conreu de la vida cultural catalana. L'Acadèmia de Bones Lletres especialitzà els seus estudis amb un sentit de tradició i de visió patriòtica; ella tractà de dibuixar per primer cop la fesomia de Catalunya. Els Jocs Florals li retornaren la llengua en el domini literari. Els centres excursionistes reprengueren la tradició arqueològica interrompuda des d'en Piferrer i obriren per primera volta les portes a la ciència catalana. No he de citar ací els grans noms dels desvetlladors de Catalunya: tots els portem escrits al cor. Però en el nostre temps l'esperit d'aquests homes ha pres forma col·lectiva, i a cada impuls ha respost un organisme adequat. La música popular catalana trobà el seu. La llengua rebé la consagració internacional en un congrés apoteòsic. Les nostres ensenyances, desvalgudes i foragitades, foren emparades pels escollits de la joventesa intel·lectual, i nasqueren els Estudis Universitaris Catalans, amb la seva revista. Un home providencial que desvetllà la joventut universitària del seu temps amb el somni del catalanisme, condensà totes aquestes llavors escampades i pensà de crear un organisme adequat que fos el laboratori fecund de totes les energies de Catalunya i el compliment de sa personalitat.

Veus ací la raó d'ésser del nostre Institut, creat precisament per obtenir-la en sa major intensitat, amb mitjans i una independència d'acció que no s'havien trobat fins ara en els antics organismes oficials. Així nasqué aquesta Institució: com a llaç d'unió i focus d'im-

pulsió de la nostra vida intel·lectual i com a centre de condensació i ordenació de tot quant s'ha fet o pugui fer-se en aquest sentit a Catalunya, com a auster laboratori del saber on es treballi serenament i amb veritable seriositat i com a ben proveït arsenal d'estudi amb tot l'utilatge necessari que la moderna ciència demana.

Recollir la força de la tradició i donar un ample areny a tots els corrents nous seriosament progressius; fer de la nostra Institució un veritable negociat de cultura on se senti el moviment i la remor del tràfec del treball que sols compreníem fins ara aplicats a la satisfacció de les necessitats materials; publicar les nostres coses, i donar fe de vida davant de les societats sàvies del món, i dir-los que també volem formar en els rengles dels qui combatin pels avenços de la ciència nova; canviar amb els llurs els nostres productes intel·lectuals; enviar la nostra joventut als grans centres mundials per a vigoritzar son esperit amb els sacrificis que imposa l'adquisició abnegada del saber, i cridar-la al nostre costat, per interessar-la en la vida d'aquesta casa... Quins somnis més bells, senyors, i quin ample camp d'activitat s'ofereix a les nostres esperances il·lusionades!

Us he parlat de la joventut! Ella hauria d'ésser la primera de les nostres preocupacions; en sa formació hauríem d'interessar-nos amb totes les forces.

Jo somnio aquest Institut no sols com a fecund laboratori de magnífiques i serioses publicacions, ans, encara, com un seminari on s'eduqui la nostra joventut noucentista, per a fer-la el company i hereu de les nostres tasques, i fortificar-la treballant ací entre nosaltres. Les acadèmies oficials són relativament estèrils, perquè sols per excepció s'obren a la joventut. Són moltes voltes uns asils de gloriosos invàlids de la ciència o de les lletres, més que un estadi on entrin els joves lluitadors —com els antics *efebus* en els de la divina Grècia— per a passar-se d'unes mans a les altres les sagrades torxes del saber.

La ciència necessita de l'experiència de la vellesa i del vigor de la joventut. Gràcies a ella sorgí quasi espontàniament aquesta mena de negociat de cultura de què us parlava suara, que ha fet arribar les nostres publicacions a les societats científiques de tot el món amb una fe i un entusiasme en el treball que era la nostra joia.

La nostra força, senyors, és la nostra joventut! En sa fesomia es transparenta sempre la claror de l'ideal. La ciència és en ella vida, lluita i victòria. Els qui no han conegut la sort de tenir fills o deixebles haurien de cercar de totes passades llur contacte. Els qui d'ella viuen isolats no saben comprendre-la i cauen sovint en el descoratjament o en l'ombrívola malaltia de la intolerància. De l'amorosa abraçada entre el passat i l'avenir depèn la fecunditat del moviment present.

Jo que, tal vegada més que cap dels meus companys, fa temps que visc frec a frec d'una part escollida d'aquest jovent, i que he tingut ocasió de conèixer sa empenta ardida, sa tasca abnegada i silenciosa, sa constància mai defallida, jo que tants beneficis n'he rebut, puc assegurar-vos, ple d'esperança, que no és lluny el dia en què tots els sepulcres tindran veu i en què el geni de la nostra nissaga realitzarà tots els seus somnis d'avenç i de perfecció.

Aquesta juvenesa noucentista és la que, com deia no fa gaires anys en un treball meu, ens ha de fer la tria i balanç de nostra riquesa espiritual, escampada en part pels centres més importants d'Europa on han anat a parar moltes preciositats que en hores de vergonyosa inconsciència no sabérem degudament apreciar, o que foren espargides per les salvatges ratxades del vandalisme artístic.

Mes cal que aquesta joventut, que tant de bo poguéssim veure sempre alliberada dels esculls de la supèrbia i de la petulància —que malmeten les més belles disposicions—, giri els ulls, plena de respecte i cordialitat, envers aquells qui l'han precedida, i fins molts cops allixonada, en el camí del saber o de la inspiració, i que, no tan afortunats com ella, nascuts en èpoques de menor vibració i de menys estimulants impulsions, hagueren de lluitar amb forts obstacles i es veieren privats de tota mena de mitjans i facilitats per a l'adquisició del cabal científic. Recordin, també, aquests macips ardits, que del pes dels anys, que aclapara i anorrea el cos, molt sovint se n'alliberen les ànimes excelses; que no poques obres mestres de la inspiració, com el *Quixot*, el *Faust* i el *Parsifal*, foren terminades en el capvespre de la vida, i que moltes voltes els homes sols trobem a la vellesa el secret de la nostra joventut espiritual. És en l'hora melangiosa en què el sol se'n va a la posta quan les coses adquireixen més delicat relleu i més magnífics colors.

En la bella tasca que vells i joves hem emprès ací, tots a la una, no estem per fortuna isolats, perquè mai com en el moment present no s'ha desvetllat a Catalunya tantes i tan fecundes iniciatives.

L'Institut proclama avui, pel meu humil conducte, i no per primera vegada, el respecte i l'admiració que li mereixen els treballs acumulats fins ara per aquestes iniciatives individuals i col·lectives en tots els ordres de l'activitat humana. En 1907, en manifestar en el primer *Anuari* els nostres propòsits, ja fèiem notar que una munió de societats competentíssimes i un estol incansable d'homes de ciència, lliurats unes i altres a llurs pròpies forces i únicament sostinguts per la vocació i el patriotisme, han reunit aquest preciós nucli de materials d'on hem vist sorgir i precisar-se poc a poc la imatge d'una civilització catalana per llarg temps engolida i negada en les pregoneses de l'oblit.

No hem vingut, doncs, a esterilitzar res que sia respectable, ni a posar càtedra enfront d'altra càtedra, sinó a vigoritzar —en quant humanament ens sigui possible— allò ja existent, a donar cohesió i força de conjunt al que ja està fet, a omplir diferències i deficiències de densitat, procurant posar en tot la llei de la disciplina, de la unitat i de l'harmonia, signes a la vegada de vida normal i de desenrotllament nacional plenament equilibrat. Aspirem, en un mot —com hem dit també alguna altra vegada—, a aquesta *normalitat* de l'avenç intel·lectual que és la característica més marcada dels pobles grans.

Se'ns ha acusat, senyors, més d'un cop, d'exclusivisme, tant per l'objecte dels nostres estudis, en algunes de les branques de nostra actuació, com per l'ús de la llengua catalana en les publicacions de l'Institut, suposant que d'aquesta manera ens isolem amb doble pany i forrellat del camp dels corrents moderns.

No practiquem altre exclusivisme que el de l'especialització dels estudis, i aquesta va essent, cada dia més, norma de vida i d'avenç de la ciència.

Ningú no té dret a amollonar ni a fixar el nostre objectiu, i molt menys quan el culte a la veritat i el patriotisme amb força amorosa i segur instint ens l'assenyalen. S'ha clos definitivament el període pretensions, obert a les darreries del segle XVIII, de les grans enciclopèdies, de les falses sinopsis científiques, d'aquelles obres colossals de part de fora, sovint buides de part de dins, substituïdes ara —mentre arriba l'hora de les grans síntesis— per manuals i monografies d'una densitat intensa i de la major precisió de línies que sia assequible, com mapes dels coneixements humans. Les grans biblioteques mundials, amb llurs proveïdes seccions auxiliars o de consulta, mostren a quin grau s'ha arribat en l'atomització i divisió de l'humana saber. Elles constitueixen els formidables tallers de l'estudi i de la recerca, i llur sola contemplació educa l'esperit, perquè són una muda protesta contra els treballs apriorístics de generalització dels aficionats, que estigueren tant temps en voga en la nostra terra.

Tot empeny en el present a la divisió i el conreu intensíssim del treball; tot s'encamina a la revisió, com ara en diem, dels valors científics, dels fonaments sobre els quals s'han construït fins ara les humanes disciplines.

Altra raó ens recomana encara aquesta especialització. En la història de la cultura europea no s'ha comptat, fins al present, tant com de justícia fóra degut, amb el passat espiritual de Catalunya —que tantes sorpreses encara ha de donar—, perquè no se'l coneix a fons, ni en la seva plenitud. Tant de bo que els esforços de l'Institut contribuïssin a redimir les nostres coses d'aquest oblit que per tant de temps ha pesat damunt d'elles, o de l'aïllament en què hem viscut, causa primera del nostre endarreriment, de la inutilitat de moltes heroïques temptatives i del fracàs de tantes vigoroses vocacions que s'han asfixiat mancades d'ambient, condemnades a lluitar sempre a cops d'intuïció; i tant de bo, també, que així s'arribés a relligar altra volta amb les altres nacions aquesta anella trencada de la bella cadena de la solidaritat humana, o encara no ben lligada a la col·laboració social!

Els forts i plens corrents de la nostra civilització han estat així mateix quasi exclosos de l'organització dels estudis a Espanya, per una mena de mal entesa cristal·lització burocràtica de la ciència, que ha fos artificialment en un sol contingut les distintes àrees espirituals del pensament espanyol. Fem, doncs, en aquest sentit, obra patriòtica, creant un nou laboratori intel·lectual, fent conèixer l'esperit del nostre terrer i incorporant-lo així al cabal de tots els pobles ibèrics, nascuts per a conèixer-se, estimar-se i ajudar-se mútuament, i per a seguir plegats llur vida cultural, que no serà plena, harmònica, ni perfecta fins a tant que desapareguin tota mena d'exclusivismes, d'imposicions, de pretensions mortificants.

L'ús de la llengua catalana en les nostres publicacions científiques és un dret que ningú no pot regatejar-nos, i al qual dignament no podem pas renunciar sense inferir un ultratge, sense imposar una degradant *capitis diminutio* al més noble de la nostra personalitat.

La força vital d'un idioma està en l'excelsitud d'allò que se li confia. La llengua grega, parlada per un dels pobles més petits de la terra, s'és imposada a tota la Humanitat. El gloriós Mistral profetitzà el respectuós tribut que a la desvalguda parla de *Mireio* vindrien un jorn a oferir les llengües imperials dels pobles més poderosos del món.

Amb l'ús de la nostra, que va atènyer també les honors de l'imperialisme en els segles de la grandesa catalana, no hem experimentat en res aquest tancament i isolament amb què alguns amenaçaven els nostres treballs tot just fossin publicats. Lluny de considerar la bella parla d'en Muntaner com exòtica i indigna dels favors de Minerva, més d'un centenar de societats científiques d'ençà i d'enllà de la mar, tant de la raça llatina com de l'anglosaxona, i fins les orientals, l'han respectada i benèvolament acollida, tant per ses nobles tradicions, com perquè han vist que en el seu front portava encara, igual que les altres llengües llatines, el séc de la diadema cesària de sa augusta mare.

Tot idioma de per si mateix és un organisme científic i una creació estètica. Negar-li l'existència tant se valdria com destruir un patrimoni espiritual al qual té dret la humanitat sencera. Mes si per desgràcia no fos així, si la llengua de Ramon Llull i d'Ausiàs March que fou la primera entre les vulgars a rebre la consagració de científica, i que ha conservat tot el vigor i la simplicitat de les races robustes es veiés foragitada dels altres continents espirituals de la terra, els poetes i escriptors de Catalunya podrien aconhortar-se, sabent que arribaven al cor de llurs conterrànies i eren escoltats en els més amagats racons de la pàtria, de les entranyes de la qual són tros vivent, repetint aquells entenedridors versos de Camões:

Que não é premio vil ser conhecido
Por hum pregão do ninho meu paterno.

Excel·lentíssims senyors: Jo no tinc autoritat per a dir-vos si la nostra obra és estada fins aquest moment fecunda en resultats, perquè l'elogi escau sempre malament en els propis llavis, i ara jo us parlo en nom de l'Institut d'Estudis Catalans. Jo no em sento, a més, amb autoritat per a fer-ho, perquè sols he pogut presentar-vos aquesta obra d'una manera parcial i relativa, no amb la visió integral i completa que ella exigiria. Per atènyer aquesta ideal aspiració fóra necessari que ho hagués incorporat al meu esperit la vastíssima i policroma àrea de ses tres seccions, on tantes aptituds i vocacions tenen representació digníssima.

Jo escolto ara aclaparat, en el fons del meu cor, veus més autoritzades que resten abnegadament mudes perquè sols s'alci la meua veu; jo veig molt confusament lluminosos panorames convertits en ma pensa en escotomes intel·lectuals, i quedo avergonyit que tan imperfectament hàgiu de conèixer per mi la nostra actuació científica. Hi ha en ella una part concreta, històrica, purament nacional, d'esplendorós passat; una altra actual i vivent i més nostra encara, a la vegada verb i inspiració, profundament humana i austerament científica;

una altra universal i moderna, que en rigor no té fites ni pàtria, senyora avui del món i domadora de ses forces misterioses, que, com humils servicials, es posen als peus de l'home, que mai com avui pot anomenar-se rei de la creació. D'una banda les ciències històriques i arqueològiques, amb totes llurs branques; de l'altra, la filologia, amb sos camps científics plens d'espines i amb sos fetillers jardins de la inspiració; de l'altra, la filosofia i per fi les ciències matemàtiques, físiques i biològiques, amb llur actual esplèndida florida, les filles menors i ensems les pubilles del món modern. Totes tenen diversos mitjans d'expressió, distints esperits i direccions, diferents necessitats i ideals.

Però no he sabut parlar-vos amb altra veu que la de la història i la de la tradició, que em són més conegudes, ni amb cap altre esperit que el dels meus estudis; ni m'ha estat concedit, repeteixo, fondre tantes aspiracions en la meua ànima en una síntesi suprema i harmònica. Sols m'ha guiat, com d'esma, en aquesta difícil peregrinació, el geni de la pàtria i el comú ideal que tots ens uneix: ideal de solidaritat i de col·laboració humanal, llei superior de la nostra existència científica. Un altre llaç ens lliga també molt fortament, com ja us he deixat entreveure poc abans: la llengua nostra, que en produir ciència d'expressió catalana s'ennobleix a si mateixa i ateny el ritme harmònic i integral de sa existència. Perquè un idioma no es converteixi en un dialecte acadèmic o de pur *dilettantisme* literari cal que es fortifiqui amb totes les manifestacions de l'esperit i s'enriqueixi amb tots els llenguatges tècnics; que visqui, en un mot, la vida entera de la realitat i de la intel·ligència.

Si no ens escau, senyors, que vinguem ací a envanir-nos de la pròpia obra, bé ens pot ésser permès que diguem que la confiança i l'amor que en ella havem posades ens han donat forces per a continuar-la i per a triomfar de tots els obstacles i recels que ens han sortit al pas i de les limitacions de la nostra naturalesa. Per a assolir l'ideal és necessari posar les esperances més enllà dels horitzons visibles. *Maiores pennas nido*. Així seguirem treballant sense neguits ni descoratjaments, pensant que l'obra millor és molt sovint la que es realitza sense impaciències de cap mena i amb la total abnegació de si mateix, això és, fins negant-nos, si fos precís, el goig de la visió de la terra promesa. «No és la possessió dels béns», ha dit amb molta raó Taine, «sinó el treball de llur adquisició, el que dóna als homes el plaer i el sentiment de llur força.»

Des d'aquest casal dels nostres estudis, que estimem com una segona llar, seguirem treballant i combatent per l'honor de la nostra ciència, per la que ens llegaren els avis, per la que nosaltres hem assolit, per la que nacions més avançades i sortoses que nosaltres han coneguda. La seva adquisició mai no ha estat més transcendental i útil que avui, perquè el nostre poble té avui més necessitat que mai de vigoritzar-se i renovar-se amb la recerca científica; mes l'única manera de fer-nos senyors d'ella, l'únic mitjà d'alliberar la nostra gent del neguit esterilitzador i del defalliment en què podria caure desesperançada, en veure el camí ja de temps recorregut triomfalment per altres pobles més avançats, és el de dignificar-la i encoratjar-la, retornant-li la confiança en si mateixa i la consciència nacional plena i

fecunda, mostrant-li la perennitat de son esperit a través dels segles, el que ha aportat a la civilització europea ensems que el molt que d'ella ha de rebre.

No hem de deixar mai el fil d'or de la tradició per a no sacrificar nostra substància nacional de la qual rebem la vida, però alçant alhora els ulls a l'estel lluminós de la mundial civilització, per a no perdre, com avui es diu, el nostre lloc al sol en el planeta. Fem com el pi de les nostres marines, que enfonsa ses arrels ben endins de la terra i repeteix el cant de les ones que li porten els alens vivificadors d'altres encontrades!